

7.5. Річне (поточне) планування економічного і соціального розвитку сільськогосподарського підприємства

Річний план передбачає собою виробничу програму розвитку галузі чи підприємства на календарний рік. До річних планів належать: план економічного і соціального розвитку підприємства; виробничі плани внутрішньогосподарських формувань (бригад, ланок, цехів, дільниць, ферм), технологічні карти.

Річний план економічного і соціального розвитку розробляється на основі бізнес-плану і являє собою уточнену програму діяльності на плановий рік. Порівняно із перспективним у ньому розробляється більша кількість показників і передбачається більш конкретні агротехнічні, зооветеринарні і організаційно-економічні заходи для досягнення прогнозованих показників і найкращому використанні резервів виробництва. Основна частина розділів плану складається за єдиними уніфікованими формами, що дає змогу органам статистики та галузевим відомствам зводити відповідні показники по районі, області, країні.

Річний план розробляють у певній послідовності. Спочатку визначають заходи раціонального використання земельних угідь, пізніше складають оборот стада, визначають продуктивність тварин і валове виробництво тваринницької продукції, потребу в кормах і загальний обсяг продукції рослинництва. Далі накреслюють план реалізації продукції, обсяг витрат на оплату праці, собівартість і розмір валового доходу. Головне завдання річного планування - забезпечення максимального прибутку підприємства. Їх складання повинно сприяти максимальному підвищенню ефективності виробництва, зниженню собівартості продукції, підвищенню рівня рентабельності галузей і підприємства в цілому.

При складанні плану землекористування вказують усі заходи щодо поліпшення земель, захисту їх від водної та вітрової ерозії, терасування схилів, докорінного і поверхневого поліпшення лук і пасовищ, рекультивациі земель, зрошення чи осушення, вапнування і гіпсування, внесення органічних добрив та проведення інших природоохоронних заходів. Окремо планують використання земель забруднених радіоактивними речовинами та проведення дезактиваційних робіт із визначенням коштів на ці роботи і джерела їх надходження.

Розробляючи програму з тваринництва слід виходити з договорів на продаж продукції. Розраховують річний оборот стада та середньорічне поголів'я. При необхідності планують закупівлю племінних тварин. Встановлюють їх продуктивність, обсяги валової і товарної продукції з урахуванням внутрішньогосподарських потреб. Визначають норми годівлі згідно із плановою продуктивністю, встановлюють типи раціонів і рівень годівлі. умови утримання поголів'я, структуру стада відповідно до спеціалізації галузі, норми щорічного вибракування тварин, живу масу худоби при реалізації та інші показники.

Роботу над плануванням програми з рослинництва починають виходячи з договорів на продаж продукції та внутрішньогосподарських потреб. Встановлюють посівні площі культур, уточнюють сівозміни. Планують урожайність кожної культури. При плануванні збільшення врожайності насамперед беруть до уваги досягнуті за попередні 3-5 років її середній, мінімальний та максимальний рівні. Приріст урожайності визначають на основі намічуваних на перспективу зростання кількості застосовуваних добрив, освоєння сівозмін, впровадження високоврожайних сортів, вдосконалення технології вирощування (агротехнічні роботи). Для забезпечення чіткої послідовності технології вирощування сільськогосподарських культур з кожної із них складають технологічні карти.

Посівні площі сільськогосподарських культур планують з урахуванням виконання зобов'язань щодо продажу продукції рослинництва, створення насінневих фондів, забезпечення тваринництва кормами (концентрованими, грубими, соковитими, зеленими), врахувавши обсяги виробництва продукції рослинництва та планову урожайність, визначають посівні площі для кожної культури, які пізніше уточнюють при розміщенні їх у сівозмінах.

Кормову базу підприємства планують поєднуючи використання природних кормових угідь із виробництвом кормів у сівозмінах та враховуючи різні відходи та супутню продукцію.

У спеціальних таблицях річних планів розробляють розвиток садівництва та виноградарства, при цьому враховують план продажу плодово-ягідної продукції, потребу в розширенні її виробництва. На підприємствах, які спеціалізуються з виробництва фруктів, ягід, винограду, розробляють детальний план з цих галузей. Для забезпечення потреби в садивному матеріалі планують розсадник (один на кілька районів). Загальну площу полів розсадника визначають за кількістю виробництва дворічних стандартних саджанців, відповідно до цього планують шкільки дичок, полів однорічок і дворічок. Плануючи закладання нових плодово-ягідних насаджень, особливу увагу звертають на правильне співвідношення породносортного складу (маючи на увазі закладання районованих сортів). Враховують різницю в строках досягання і збирання врожаю різних порід та сортів з тим, щоб забезпечити рівномірне використання робочої сили, зменшити сезонність праці.

Обґрунтувавши розвиток галузей рослинництва і тваринництва, передбачивши їх валове виробництво планують розподіл. Розподіл продукції рослинництва планують відповідно до обсягів її реалізації заготівельним організаціям, споживчій кооперації та іншим покупцям, виділення на насіння, корми з урахуванням страхових фондів (міжгосподарських, фонд допомоги) і т.д.

На основі запланованого поголів'я тварин і рівня продуктивності однієї голови визначають валовий

вихід продукції тваринництва та її розділ. Виділяють продукцію, яка підлягає реалізації (переробним підприємствам, на громадське харчування, згідно договорів (контрактів), для продажу працівникам підприємства). Крім того, визначають масу вирощеної худоби на розширення стада, яку обчислюють як різницю між масою стада на кінець і на початок року.

Планують розвиток в сільськогосподарських підприємствах підсобних виробництв та промислів, які займаються переробкою сільськогосподарської продукції (консервні та молочні міні переробні заводи; цехи з переробки м'яса, овочів, фруктів; млини; олійні тощо); виробництво будівельних матеріалів; товарів народного споживання, переважно з місцевої сировини і відходів промисловості; столярні майстерні; кузні і т.д. Плануючи розвиток підсобних підприємств і промислів, враховують наявність місцевої сировини та матеріалів, робочої сили у підприємстві, а також можливості реалізації, завдяки чому забезпечується рентабельність її виробництва.

Далі формується щомісячний баланс трудових ресурсів із визначенням фонду робочого часу одного працівника, кількості постійних, сезонних і тимчасових працівників. Визначаються джерела покриття нестачі трудових ресурсів та використання їх залишку протягом року чи в окремі його періоди. Обчислюється середньорічна заробітна плата, середній дохід робітника, річний фонд оплати праці та фонд споживання в підприємстві.

Обчислюється потреба в енергетичних ресурсах і технічних засобах: тракторах, автомобілях, комбайнах, сільськогосподарських машинах, обладнанні для тваринницьких ферм; визначається сума коштів на їх придбання та утримання (техобслуговування, поточний і капітальний ремонт).

Планується соціальний розвиток колективу, де відображають наявність та потребу в житлі, об'єктах соціально-побутової інфраструктури (загальноосвітні школи, дошкільні заклади, об'єкти комунального господарства, культури і спорту, медичні заклади, навчання і підготовка кадрів). Розраховують кошти та визначають джерела на їх утримання і розширення. В даному розділі показується також розвиток особистого підсобного господарства членів колективу, розміри виділених для них земельних ділянок і т.д.

Кошторис витрат на основне виробництво складають за галузями: рослинництво, тваринництво, переробка сільськогосподарської сировини, підсобні промислові та допоміжні виробництва. В ньому розраховують показники витрат за складовими собівартості з усіма видами нарахувань і відрахувань на утримання доріг.

Розрахунок прибутку, валового і чистого доходу здійснюють за кожним видом продукції за показниками обсягів її продажу, виручки від реалізації та повної вартості, що дає змогу визначити результати господарської діяльності підприємства на наступний рік.

Заключним розділом річного плану є зведений фінансовий план, в якому відображають власні та залучені кошти, джерела їх надходжень і видатки. До власних джерел надходжень належать балансовий прибуток від господарської діяльності, амортизаційні відрахування, виручка від ліквідації основних засобів, приріст сталих пасивів, залишок прибутку та інші. До залучених коштів належать: пайові внески інших підприємств, кредити банку, кошти страхових компаній, асигнування з бюджету, кредити і т.д.

В ринкових умовах господарювання у сільськогосподарських підприємствах замість розробки госпрозрахункових завдань підрозділам, які доводились до них раніше, з ними укладають договори на продаж продукції та надання послуг, що і є для них основним річним плановим документом (виробничим планом внутрішньогосподарського формування).

У договорі вказують: назву підприємства, його адресу, реквізити, прізвища керівників господарства та підрозділу, які підписують договір, дату укладання. Він передбачає такі розділи: предмет договору, обов'язки сторін, загальні положення і відповідальність сторін.

У першому розділі відображається мета та напрями діяльності підрозділу, вказуються види продукції, які вироблятиме підрозділ (надаватиме послуги), на яких умовах і в які строки реалізовуватиме її замовнику (господарству) та на інших ринках збуту чи споживачам послуг.

У другому розділі визначаються взаємовідносини між виробничим підрозділом та керівником підприємства, тобто наводиться перелік усіх засобів виробництва і земельних угідь, які надаються підрозділу в рахунок їх паїв та в оренду. На земельні угіддя складається акт передачі, в якому вказується: строк, на який вона передається, структура угідь та межі сівозмін. Дається природна характеристика земель: родючість ґрунтів, вміст гумусу, кислотність, наявність азоту, фосфору і калію, ступінь еродованості і т.д. Складається акт передачі на основні засоби виробництва в якому відображають: найменування засобів виробництва, їх кількість балансова (залишкова) вартість, якісна характеристика, річна сума орендної плати, обумовлюється порядок утримання цих засобів та відшкодування їх вартості за умов псування. Складається перелік з зазначенням термінів постачання ресурсів виробництва (насіння, добрив, палива, кормів і т.д.), надання послуг та інше. Обумовлюються строки та процентні ставки кредитування підрозділу. За двохсторонньою згодою визначають ціни на ресурси виробництва на вироблену підрозділом продукцію. У внутрішньогосподарському фінансово-розрахунковому центрі відкривають субрахунок підрозділу, на

якому облічують його витрати та надходження. Розмір авансу оплати праці визначають, виходячи з прийнятої в підрозділі системи авансування.

Зобов'язанням підрозділу є: ефективне використання землі, техніки, трудових ресурсів; дотримання законів про працю та її оплату; дотримання правил техніки безпеки та охорони праці; вести необхідний облік і контроль за витрачанням коштів та ресурсів виробництва; дотримуватись **встановленого** порядку звітності. Виробничий підрозділ зобов'язаний: виробити визначену кількість продукції обумовленої якості, яка повинна бути реалізована в обумовлені строки та за наперед обумовленими цінами; своєчасно повертати кредити і процентні ставки на них; сплачувати орендну плату та інші види податків і відрахувань, передбачених відповідними нормативами та положеннями.

Третій розділ - загальні положення. Колектив внутрішньогосподарського підрозділу самостійно вирішує всі оперативні питання, які стосуються організації і технології виробництва, встановлення режимів праці та відпочинку, оплати праці, розподіляє госпрозрахунковий прибуток з урахуванням трудового внеску кожного члену колективу.

Керівники та спеціалісти підприємства не втручаються в організацію робіт, за винятком випадків, коли дії загрожують здоров'ю людей і завдають шкоди навколишньому середовищу.

У випадку недотримання договірних умов з боку однієї чи іншої сторони, другій надається право в односторонньому порядку розірвати угоду, повідомивши про це іншу сторону.

У четвертому розділі обумовлюється відповідальність керівництва підприємства та внутрішньогосподарського формування, яку вони матимуть за порушення умов договору:

- формування, яке не виконало його умов, сплачує орендну плату і штраф у розмірі вартості недопоставленої продукції за договірними цінами;
- колектив формування звільняється від відповідальності за невиконання зобов'язань договору, якщо вони не виконані через стихійне лихо, в цьому випадку втрати відшкодовуються за рахунок страхових платежів згідно з діючим законодавством;
- при невиконанні зобов'язань керівництвом підприємства, що призвело до втрат або часткового зниження виробництва продукції чи її якості, підрозділу відшкодовують збитки в повному обсязі;
- з питань непередбачених договором, сторони керуються рішенням ради трудового колективу, а при незгоді чинним законодавством і в судовому порядку.

Невід'ємною складовою частиною договору є додатки: замовлення на виробництво продукції; договірні розрахункові ціни; акти передачі в оренду землі та майна і т.д.

До річних планів відносяться науково обгрунтовані технологічні карти вирощування сільськогосподарських культур. В них передбачається технологія виробництва продукції рослинництва та розрахунок усіх прямих витрат, пов'язаних з умовами і характером виробництва. Їх, в основному, складають раз на кілька років при щорічному коригуванні.

Обгрунтування технології виробництва і обсягів робіт розпочинають з визначення комплексу робіт для вирощування сільськогосподарських культур (від підготовки ґрунту під посів до збирання врожаю). Встановлюються календарні строки проведення робіт, склад агрегатів, розраховують кількість комбайнів та автомобілів, кількість виконавців та норм виробітку для кожного виду робіт, щоб забезпечити найбільш раціональне використання техніки та забезпечити максимальну механізацію вирощування сільськогосподарських культур.

Технологічну карту для спрощення подальших розрахунків складають на 100 га посівів. В ній у хронологічному порядку записують весь комплекс робіт з наступним їх розподілом за періодами: основний обробіток ґрунту і посів, догляд за посівами і збирання врожаю.

При розрахунку технологічних карт слід враховувати наявні в господарстві трактори, сільськогосподарські машини і транспортні засоби. Підбирають такий склад агрегатів для виконання кожного виду робіт, щоб забезпечити найбільш раціональне використання техніки та забезпечити максимальну механізацію вирощування сільськогосподарських культур. Під час складання технологічної карти заповнюють та розраховують такі графи:

назва робіт, одиниці виміру, обсяги робіт, склад агрегатів, кількість працівників, норми виробітку, кількість нормо-змін, потреба в органічних і мінеральних добривах та засобах захисту рослин, насінні та їх вартість.

Фонд оплати праці планують відповідно до діючої системи оплати праці і преміювання. В нього включають всі грошові й натуральні виплати працівникам за тарифними ставками, від-рядними розцінками за обсяг виконаних робіт і вироблену продукцію, посадовими окладами та розрахунковими ставками.

Після визначення фонду оплати праці визначають інші прямі витрати : вартість пального, витрати на послуги живої тягової сили, автотранспорту, вартість електроенергії, суми амортизаційних відрахувань.

На основі розроблених технологічних карт складають зведений план затрат на вирощування сільськогосподарських культур.

